

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ Τ.Π.Ε. ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ- ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

ΔΙΑ-ΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ – ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ Τ.Π.Ε. ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ»

Προγράμματα Παρέμβασης Για την Αντιμετώπιση των Διαταραχών Λόγου Μαθητών με ΔΑΦ

Intervention Programs to Address the Speech Disorders of Students with ASD

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Της Τσέκη Αρετής

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

1. Δρ. Αγαθή Σταθοπούλου, ΕΔΙΠ Τμήματος Δημόσιας και Κοινωνικής Υγείας
ΠαΔΑ
2. Ιφιγένεια Δόση, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ.
3. Χριστίνα Συριοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Εκπαιδευτικής
και Κοινωνικής Πολιτικής- Πα.Μακ.

Κομοτηνή, 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές με διάγνωση Διαταραχής Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ), αποτελούν παγκοσμίως ένα σημαντικό ποσοστό στα σχολικά πλαίσια, που τείνει να αυξάνεται. Οι δυσκολίες που έχουν να αντιμετωπίσουν οι μαθητές με ΔΑΦ είναι πολλές και διαφορετικές από παιδί σε παιδί. Οι Διαταραχές του Λόγου όμως, είναι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η πλειοψηφία αυτών των μαθητών και επηρεάζει την σχολική τους πορεία. Βασική ανάγκη αποτελεί, η αξιολόγηση και η παρέμβαση των Δυσκολιών του Λόγου σε παιδιά που έχουν διαγνωστεί με ΔΑΦ, προκειμένου να αποφευχθούν τα συνοδά προβλήματα που μπορεί αυτές να προκαλέσουν, αλλά και να διευκολυνθούν τα παιδιά αυτά στην καθημερινότητά τους. Αρμόδιοι για την αντιμετώπιση των παραπάνω δυσκολιών είναι οι λογοθεραπευτές, οι οποίοι στις συνεδρίες τους εφαρμόζουν τεχνικές, προγράμματα και τεστ, τυπικά και άτυπα για την αξιολόγηση και την παρέμβαση των Δυσκολιών του Λόγου. Παρ' όλη όμως την συχνότητα εμφάνισης των συγκεκριμένων δυσκολιών δεν έχει οριστεί κάποιος ειδικός τρόπος αντιμετώπισης. Έτσι, στην παρούσα εργασία εξετάζονται τα προγράμματα παρέμβασης που χρησιμοποιούν οι λογοθεραπευτές για την αντιμετώπιση των Προβλημάτων Λόγου σε μαθητές με ΔΑΦ.

Λέξεις Κλειδιά: Διαταραχές Λόγου, Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, Προγράμματα Παρέμβασης, Λογοθεραπεία

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Amaral, D. G. (2017, January). Examining the Causes of Autism.

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. VA: Author.

Bharti, J., Srivasatava, S., & Srivasatava, M. (2022, January). Language and Speech Disorders in Children.

Binns, A. V., Cunningham, B. J., Andres, A., & Cardy, J. O. (2022). Current practices, supports, and challenges in speech-language pathology service provision for autistic preschoolers. Ontario, Canada.

Bradshaw, J., Steiner, A. M., Gengoux, G., & Koege, L. K. (2014, September 14). Feasibility and Effectiveness of Very Early Intervention for Infants At-Risk for Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review. *J Autism Dev Disord* , σσ. 778–794.

Cardoso, C., & Montenegro, M. L. (2009). Speech and Language Pathology and Autistic Spectrum. *The Spanish Journal of Psychology* , σσ. 686-695.

Carson, L., Moosa, T., Theurer, J., & Cardy, J. O. (2012, Fall). The Collateral Effects of PECS Training on Speech Development in Children with Autism. *Canadian Journal of Speech-Language Pathology and Audiology* , σσ. 182-195.

Chaturavitwong, P. (2023). Speech and Language in Children with Autism Spectrum Disorders. Bangkok, Thailand.

Christopoulou, M., Drosos, K., & Petinou, K. (2022, October 14). Recent Advances of Telepractice for Autism Spectrum Disorders in Speech and Language Pathology. *Neuropsychiatric Disease and Treatment* , σσ. 2379–2389 .

Cook, K. A., & Willmerdinger, A. N. (2015, February 06). The History of Autism.

DeThorne, L. S., & Sears Smith, K. (2021, February). Autism and Neurodiversity: Addressing Concerns and Offering Implications for the School-Based Speech-Language Pathologist. *Perspectives of the ASHA Special Interest Groups* , σσ. 184–190.

Feldman, H. M. (2019, August). How young children learn language and speech: Implications of theory and evidence for clinical pediatric practice. *HHS Public Access* .

- Gernsbacher, M. A., Morson, E. M., & Grace, E. J. (2016). Language and Speech in Autism. *Annual Reviews* , σσ. 413-425.
- Gillon, G., Hyter, Y., Fernandes, F. D., Ferman, S., Hus, Y., Petinou, K., και συν. (2017, December 15). International Survey of Speech-Language Pathologists' Practices in Working with Children with Autism Spectrum Disorder. New Zealand.
- Goldstein, H. (2002, October). Communication Intervention for Children with Autism: A Review of Treatment Efficacy. *Journal of Autism and Developmental Disorders* , σσ. 373-396.
- Guerra, J., & Cacabelos, R. (2018, September). Genomics of Speech and Language Disorders. Spain.
- Hsieh, M.-Y., Lynch, G., & Madison, C. (2018, August). Intervention Techniques Used With Autism Spectrum Disorder by Speech-Language Pathologists in the United States and Taiwan: A Descriptive Analysis of Practice in Clinical Settings. *American Journal of Speech-Language Pathology* .
- Hussain, F., Rashid, A., Khan, M. A., Yousaf, R., Khan, M. S., Rehman, I., και συν. (2022, February). Opinion of Speech Language Pathologist about Teletherapy in treatment of Autism Spectrum Disorder. *PAKISTAN BIOMEDICAL JOURNAL* , σσ. 138-142.
- Karrim, S. B., Flack, P. S., Naidoo, U., Beagle, S., & Pontin, A. (2022, August 31). The experiences of speech-language therapists providing telerehabilitation services to children with autism spectrum disorder. *South African Journal of Communication Disorders* .
- Kasari, C., Kaiser, A., Goods, K., Nietfeld, J., Mathy, P., Landa, R., και συν. (2014, June). Communication Interventions for Minimally Verbal Children With Autism: Sequential Multiple Assignment Randomized Trial. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* , σσ. 635–646.
- Kossyvakis, L. (2021). Autism education in Greece at the beginning of the 21st century: reviewing the literature. *Support for Learning* , σσ. 183-203.
- Lee, A., & Hobson, R. P. (1994). I, You, Me, and Autism: An Experimental Study. *Journal of Autism and Developmental Disorders* , σσ. 155-176.
- Lepisto, T., Kajander, M., Vanhala, R., Alku, P., Huotilainen, M., Näätänen, R., και συν. (2007). The perception of invariant speech features in children with autism. *Biological Psychology* , σσ. 25–31.
- Meer, L. v., Kagohara, D., Achmadi, D., O'Reilly, M. F., Lancioni, G. E., Sutherland, D., και συν. (2012, May 2). Speech-generating devices versus manual signing for children

with developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities* , σσ. 1658–1669.

Mohammadzaheri, F., Koegel, L. K., Rezaee, M., & Rafiee, S. M. (2015, November 01). A Randomized Clinical Trial Comparison Between Pivotal Response Treatment (PRT) and Structured Applied Behavior Analysis (ABA) Intervention for Children with Autism. *J Autism Dev Disord* , σσ. 2769–2777.

Pasha, S., Shah, S., & Siddiqui, G. K. (2021, June). Speech-Language Intervention used by Professionals for Children with Autism Spectrum Disorder in Pakistan. *Journal of Business and Social Review in Emerging Economies* , σσ. 369-374.

Perovic, A., Modyanova, N., & Wexler, K. (2011, July 22). Comprehension of reflexive and personal pronouns in children with autism: A syntactic or pragmatic deficit?

Sanchack, K. E., & Thomas, C. A. (2016, December 15). Autism Spectrum Disorder: Primary Care Principles. *American Family Physician* , σσ. 972-980.

Schlosser, R. W., & Wendt, O. (2008, August). Effects of Augmentative and Alternative Communication Intervention on Speech Production in Children With Autism: A Systematic Review. *American Journal of Speech-Language Pathology* , σσ. 212–230.

Schwartz, H., & Drager, K. D. (2008, January). Training and Knowledge in Autism Among Speech-Language Pathologists: A Survey. *LANGUAGE, SPEECH, AND HEARING SERVICES IN SCHOOLS* , σσ. 66-77.

Sumastri, H., & Pastari, M. (2022, September). THE EFFECTIVENESS OF COMBINATION OF PLAY THERAPY AND TALK THERAPY ON THE BEHAVIOR OF CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER (ASD). *Eduvest – Journal of Universal Studies* , σσ. 1676-1786.

Tager-Flusberg, H., & Caronna, E. (2007, March 30). Language Disorders: Autism and Other Pervasive Developmental Disorders. *Pediatric Clinics of North America* .

Tharpe, A. M., Bess, F. H., Sladen, D. P., Schissel, H., Couch, S., & Schery, T. (2006). Auditory Characteristics of Children with Autism. U.S.A.

Thomaidis, L., Mavroeydi, N., Richardson, C., Choleva, A., Damianos, G., Bolias, K., και σσ. (2020, July 8). Autism Spectrum Disorders in Greece: Nationwide Prevalence in 10–11 Year-Old Children and Regional Disparities. *Journal of Clinical Medicine* .

Tierney, C., Mayes, S., Lohs, S. R., Black, A., Gisin, E., & Veglia, M. (2015, October). *How Valid Is the Checklist for Autism Spectrum Disorder When a Child Has Apraxia of Speech?* Ανάκτηση από www.jdbp.org

Wolff, S. (2003, August 19). The history of autism. *ORIGINAL CONTRIBUTION* , σσ. 201-208.

Zwaigenbaum, L., Bauman, M. L., Choueiri, R., Kasari, C., Carter, A., Granpeesheh, , D., και συν. (2015, October). Early Intervention for Children With Autism Spectrum Disorder Under 3 Years of Age: Recommendations for Practice and Research. *PEDIATRICS* , σσ. 60-81.

Βογινδρούκας, Ι., Τσαμουρτζή, Ι., & Παπαγεωργίου, Β. (2004). Η ανάπτυξη του προφορικού λόγου σε παιδιά προσχολικής ηλικίας: Συχνότητα διαταραχών και επιπτώσεις. *Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Βόρειας Ελλάδας Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης* .

Γραμματικού, Χ., & Καράμαλη, Γ. (2015). ΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΦΗΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ ΥΨΗΛΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ. Πάτρα.

Κάσσας, Π., Ζαρογιάννης, Σ., Γουργουλιάνης, Κ., & Ανδρέου, Γ. (2021, Ιανουαρίου 31). Autism ή Hautism; Μια ετυμολογική προσέγγιση. *ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ* , σσ. 701-703.

Μότισου, Ε. (2017). *Εισαγωγή στην ανάπτυξη της γλώσσας*. Θεσσαλονίκη: UNIVERSITY STUDIO PRESS.

Παπαγεωργίου, Β. Α. (2012). Θεραπευτικές προσεγγίσεις . Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Β. Ελλάδος, Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης.

Παπαντωνίου, Μ., & Καμπούρογλου, Μ. (2012). *ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΣΤΟΝ ΑΥΤΙΣΜΟ*. Ανάκτηση από <http://prosvasimo.iep.edu.gr/docs/pdf/epimorfwtiko-uliko-autismos/Autismos1.pdf>

Ψαρρέα, Ι. Α., & Πιτερού, Ε. (2015, Νοέμβριος). Φωνολογική Ανάπτυξη σε παιδιά 3;6-4;6 : συσχέτιση της κατάκτησης των ήχων σε μεμονωμένες λέξεις και το συνεχή λόγο. Πάτρα.